

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КОНСТИТУЦИЯЛЫК МЫЙЗАМЫ

“Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө”

Ушул конституциялык Мыйзам Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусун, судьялардын көз карандысыздыгынын кепилдиктерин, Кыргыз Республикасынын судьяларын шайлоо, дайындоо тартибин, аларды которууну (ротациялоону), кызматтан бошотууну, судьялардын жоопкерчилигин, алардын ишин материалдык жана социалдык жактан камсыз кылуу чараларын жана ушул статуска байланышкан башка жоболорду карайт.

1-глава Жалпы жоболор

1-берене. Судьялар - сот бийлигин алып жүрүүчүлөр

1. Кыргыз Республикасында сот бийлиги судьялардын атынан чыгуучу төмөндөгү сотторго гана таандык:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна (мындан ары - Конституциялык сот);

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна (мындан ары - Жогорку сот);

Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторуна (мындан ары - жергиликтүү соттор);

мыйзам менен түзүлгөн адистешкен сотторго.

2. Судьялар деп Конституцияда жана ушул конституциялык Мыйзамда каралган тартипте сот адилеттигин жүзөгө ашырууга ыйгарым укуктуу жана өзүнүн милдеттерин кесипкөй негизде аткарган адамдар саналат.

3. Сотко же судьяларга урмат көрсөтпөө мыйзамда белгиленген жоопкерчиликке алып келет.

2-берене. Судьялардын статусу жөнүндө мыйзамдар

1. Судьялардын статусу жөнүндө мыйзамдар Кыргыз Республикасынын Конституциясынан, ушул конституциялык Мыйзамдан, Кыргыз Республикасынын башка мыйзамдарынан жана ченемдик укуктук актыларынан турат.

2. Мамлекеттик кызмат, эмгек, социалдык, материалдык-техникалык жана башка жактан камсыз кылуу, мамлекеттик камсыздандыруу жөнүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдары ушул конституциялык Мыйзамда жөнгө салынбаган бөлүгүндө судьяларга карата колдонулат.

3-берене. Сот адилеттигин жүзөгө ашыруу принциптери

1. Сот адилеттигин жүзөгө ашырууда судьялар төмөнкүдөй негизги принциптерди жетекчиликке алат:

- сот адилеттигин сот тарабынан гана жүзөгө ашыруу;
- мыйзамда каралган учурларда сот адилеттигин акысыз жүзөгө ашыруу;
- соттордун өз алдынчалыгы жана судьялардын көз карандысыздыгы;
- мыйзам жана сот алдында бардыгынын теңдиги;
- судьялардын жоопкерчилиги;
- бардык соттордо иштерди териштирүүнүн ачык-айкындыгы;
- сот актыларынын милдеттүүлүгү;
- мыйзамда белгиленген тартипте сот адилеттигин жүзөгө ашырууга

жарандардын катышуусу.

2. Кыргыз Республикасынын жарандары мыйзамда каралган учурларда сот тарабынан акысыз корголууга укуктуу.

3. Сот бийлигин эч кимдин эркине карабастан соттор Кыргыз Республикасынын Конституциясына жана мыйзамга гана баш ийип, өз алдынча жүзөгө ашырат.

Сот адилеттигин жүзөгө ашырууга катышкан судьялар, сот арачылары көз карандысыз, Кыргыз Республикасынын Конституциясына жана мыйзамга гана баш ийишет.

Кыргыз Республикасында соттордун өз алдынчалыгын, судьялардын көз карандысыздыгын кысымга алуучу мыйзамдар жана башка ченемдик укуктук актылар чыгарылышы мүмкүн эмес.

4. Мыйзам жана сот алдында бардыгы тең.

Судьялар процеске катышкан кайсы бир органдарга, жактарга, тараптарга алардын кайсы мамлекетке, социалдык топко, жыныска, расага, улутка, тилге же саясатка таандык экендигине артыкчылык бербестен, алардын тегине, мүлктүк же кызмат абалына, жашаган жерине, туулган жерине, динге мамилесине, ынанымдарына, коомдук бирикмелерге таандык экендигине карабастан, ошондой эле мыйзамда каралбаган башка негиздерге таянбай сот адилеттигин калыс жүзөгө ашырат.

5. Кыргыз Республикасынын сотторунун мыйзамдуу күчүнө кирген соттук актылары, сот адилеттигин жүзөгө ашыруу учурунда судьялар койгон талаптар жана тескемелер бардык мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, кызмат адамдары, жеке жана юридикалык жактар үчүн милдеттүү болуп саналат жана алар кыйшаюусуз аткарууга тийиш.

Соттор мыйзамдуу күчүнө кирген сот актыларынын аткарылышын контролдойт.

Сот адилеттигин жүзөгө ашырууга зарыл маалыматтар, документтер жана алардын көчүрмөлөрү судьялардын талабы боюнча милдеттүү түрдө берилүүгө тийиш.

Сот актыларын, судьялардын талаптарын жана тескемелерин аткарбагандык мыйзамда каралган жоопкерчиликке алып келет.

6. Мыйзамда каралган учурларда жабык жыйналышта каралууга тийиш болгондон башка иштер бардык соттордо ачык териштирилет.

7. Кыргыз Республикасынын жарандары мыйзамда каралган учурларда сот адилеттигин жүзөгө ашырууга катышууга укуктуу.

8. Сот арачылары катары сот адилеттигин жүзөгө ашырууга катышып жаткан жарандарга коюлуучу талаптар мыйзам менен белгиленет.

Сот адилеттигин жүзөгө ашырууга катышкан мезгили үчүн сот арачыларга Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган тартипте мамлекеттик бюджеттен сый акы төлөнөт.

4-берене. Судьянын статусу

1. Судьянын статусу анын ээсинин инсандыгына, квалификациясына жана жүрүм-турумуна бийик стандарттарды коюу менен аны алууга жана токтотууга жогорулатылган талаптар, судьялык ыйгарым укуктарды талаптагыдай аткарбагандыгы үчүн жоопкерчиликти күчөтүү, бийик статуска шайкеш келүүчү материалдык жана социалдык камсыз кылуу жана башка кепилдиктер менен аныкталат.

2. Адамда судьянын статусу тиешелүү соттун судьялык кызматына кирген күндөн тартып келип чыгат жана судьялык кызматтан бошотуу жөнүндө акт чыгарылган күндөн жана ушул конституциялык Мыйзамга ылайык судьянын ыйгарым укуктары токтогондон тартып токтотулат. Судья ант берген учурдан тартып кызмат ордуна кирди деп эсептелет.

3. Кыргыз Республикасынын бардык сотторунун судьялары бирдиктүү статуска эгедер жана өз ара тиешелүү сотторду уюштуруу жана процесстик иш жөнүндө мыйзамдар аркылуу аныкталган ыйгарым укуктар менен гана айырмаланышат.

4. Судьяларга ээлеген кызматына, судьялык кызматтагы иш стажына жана мыйзамда каралган башка жагдайларга жараша квалификациялык класстар ыйгарылат.

5. Ээлеген кызматына жараша эмгек акысынын өлчөмүндөгү, ошондой эле отставкага чыккан же статусу токтотулган учурда чыгуу жөлөкпулдарынын өлчөмүндөгү айырмачылыктарды белгилөө жана ээлеген кызматына, иш стажына жана башка жагдайларына жараша ушул конституциялык Мыйзамда белгиленген жана башка айырмачылыктар статусу өзгөрүлдү дегенди билдирбейт.

5-берене. Судьянын анты

1. Кыргыз Республикасынын шайланган же дайындалган судьялары ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырышы ант берген күндөн тартып башталат.

Ант салтанаттуу кырдаалда төмөнкүдөй мазмунда берилет:

“Мен Кыргыз Республикасынын судьясынын кызматына киришип жатып, өз Ата-Мекенимдин жана элимдин алдында:

сот адилеттигин Кыргыз Республикасынын Конституциясына жана мыйзамдарына ылайык так, ак ниеттүү, калыс жана адилеттүү жүзөгө ашырууга;

судьянын Абийир кодексинин эрежелерин так сактоого ант берем.”.

2. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьялары антты Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин (мындан ары - Жогорку Кеңеш) жыйналышында өздөрү шайланган күнү беришет.

3. Жергиликтүү соттордун судьялары антты өздөрү дайындалган күндөн тартып беш күндөн кечиктирбестен Жогорку соттун судьяларынын жыйналышында беришет.

Бир жергиликтүү соттон башкасына которулган жергиликтүү соттун судьясы ант берүүгө алып келинбейт.

6-берене. Статусуна ылайык судьяга коюлуучу талаптар

1. Судья төмөндөгүлөргө милдеттүү:

1) Кыргыз Республикасынын Конституциясын жана мыйзамдарын кыйшаюусуз сактоого, судьянын антын актоого;

2) Кыргыз Республикасынын судьяларынын Абийир кодексинин талаптарын сактоого жана судьянын кадыр-баркын жана беделин жаманатты кыла турган бардык нерселерден качууга;

3) сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча ишке мыйзамсыз кийлигишүү аракеттерине каршы турууга;

4) судьялардын кеңешмесинин сырын сактоого;

5) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык өз мүлкүн, кирешелерин жана чыгымдарын декларациялоого;

6) эмгек тартибинин эрежесин сактоого.

2. Судья төмөнкүлөргө укуксуз:

1) сотто жана башка мамлекеттик органдарда жеке же юридикалык жактардын иштери боюнча (мыйзамдуу өкүлчүлүктөн тышкаркы учурда) өкүлү болууга;

2) ушул маселе боюнча сот акты мыйзамдуу күчүнө киргенге чейин кароонун заты болуп эсептелген маселе боюнча ачык-айкын сүйлөп чыгууга жол берүүгө;

3) судьянын ыйгарым укуктарын ишке ашырууга байланышпаган максаттарда мыйзамга ылайык жеткиликтүүлүгү чектелген маалыматтарга киргизилген маалыматтарды же ага судьянын ыйгарым укуктарын ишке ашырууга байланыштуу белгилүү болуп калган кызматтык маалыматтарды жарыя кылууга же пайдаланууга;

4) протоколдук жана башка расмий иш-чараларга байланыштуу берилген белектерди пайдаланууга. Мындай белектер мамлекеттик менчик катары таанылат жана судья тарабынан мыйзамдарда каралгандан учурлардан тышкаркы соттун актысы боюнча өзү судьялык кызматты ээлеген сотко өткөрүп берилет. Протоколдук жана башка расмий иш-чараларга байланыштуу алынган белекти өткөрүп берген судья Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларында белгиленген тартипте аны сатып ала алат;

5) Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин (мындан ары - Судьялар кеңеши) уруксатысыз чет мамлекеттердин, саясий партиялардын ардак жана атайын (илимий жана спорттук наамдардан тышкары) наамдарын, сыйлыктарын жана башка айырмалоо белгилерин алууга;

6) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына, Кыргыз Республикасынын эл аралык келишимдерине же Конституциялык соттун, Жогорку соттун, Судьялар кеңешинин чет мамлекеттердин тиешелүү сотторунун, эл аралык

жана чет өлкөлүк уюмдар менен өз ара негизде макулдашууларына ылайык ишке ашырылуучу кызматтык иш сапарларынан тышкары жеке жана юридикалык жактардын каражаттарынын эсебинен Кыргыз Республикасынын чегинен сыртка кызматтык иш сапарларга чыгууга;

7) эгерде Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында, Кыргыз Республикасынын эл аралык келишимдеринде же Конституциялык соттун, Жогорку соттун чет мамлекеттердин тиешелүү соттору, эл аралык жана чет өлкөлүк уюмдар менен өз ара негизде макулдашууларында башкача каралбаса, Кыргыз Республикасынын аймагында иштеген чет өлкөлүк коммерциялык эмес бейөкмөт уюмдардын жана алардын түзүмдүк бөлүмдөрүнүн башкаруу органдарынын, көзөмөлчүлүк же байкоочу кеңештеринин органдарынын курамына кирүүгө;

8) иш таштоолорго жана митингдерге катышууга;

9) ишкердикти жүзөгө ашырууга, ошондой эле судьялык кызматты депутаттык иш же мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын иштерин, төмөнкүлөрдөн тышкары, башка акы төлөнүүчү иштер менен катар алып жүрүүгө:

- тийиштүү соттун төрагасы менен макулдашуу боюнча мыйзамдарда тыюу салынбаган каражаттардан кошумча төлөнүүчү педагогикалык, илимий, эксперттик жана чыгармачылык иштерден. Көрсөтүлгөн иштерди жүзөгө ашыруу судьянын иштеген жери боюнча аткарган ишинин санына жана сапатына таасир этпеши керек;

- соттук өз алдынча башкаруу органдарынын (съезд, Судьялардын кеңеши жана чогулушу), Судьялар кеңешинин, Кыргыз Республикасынын сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешинин (мындан ары - Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш) комиссияларынын иштерине катышууга.

3. Судьялар партияда тура албайт, кандайдыр бир саясий партияларды колдоп же аларга каршы чыга албайт.

7-берене. Судьянын негизги укуктары

1. Судья ушул конституциялык Мыйзамда каралган тартипте жана шарттарда, анын негизинде кабыл алынган башка мыйзамдарга ылайык төмөндөгүлөргө укуктуу:

башка сотко которулууга (ротацияланууга);

соттун төрагалыгына же соттун төрагасынын орун басарлыгына дайындалууга, ошондой эле судьялык өз алдынча башкаруу органдарына, Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке шайланууга;

отставкага чыгууга;

судьянын жүрүм-турумунун кынтыксыздыгына талаптардын бузулгандыгы жөнүндө ага каршы кандай гана айыптоолор болбосун төгүндөөнү же алардын негизсиздигин таанууну талап кылууга;

анын мыйзамдуу кызыкчылыктарын жүзөгө ашырууга мамлекет жана судьялык өз алдынча башкаруу органдары тарабынан көмөк көрсөтүлүшүнө;

ушул конституциялык Мыйзамда белгиленген кепилдиктердин камсыз кылынышына.

2. Эгерде бул укуктарды ишке ашыруу судьянын бийик статусуна карама-каршы келбесе, ушул берененин 1-бөлүгүндө саналып өткөн укуктар судья болуп эсептелген жарандын Кыргыз Республикасынын жарандарына Конституцияда берилген башка укуктарын чектебейт.

8-берене. Судьялардын квалификациясын жогорулатуу

1. Судья квалификациясын жогорулатууга милдеттүү.

Судьялардын квалификациясын жогорулатуу бул мезгилге эмгек акысын сактоо менен, үч жылда бир жолудан кем эмес, окуу программаларына ылайык жүзөгө ашырылат.

2. Судьянын квалификациясын жогорулатуудан өтүүсүнүн тартиби жана мөөнөттөрү Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагалары жана Судьялар кеңеши тарабынан аныкталат.

3. Судьялардын квалификациясын жогорулатуу республикалык бюджеттин каражаттарынын, ошондой эле мыйзамдарда тыюу салынбаган башка булактардын эсебинен жүзөгө ашырылат.

9-берене. Жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат орундарына талапкерлерди окутуу жана стажировкадан өткөрүү

1. Жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат ордуна талапкерлигин биринчи жолу койгон адамдар бир жылга чейинки мөөнөттөгү окуудан өтүүгө тийиш. Судьянын кызмат ордуна талапкерди окутууну Сот адилеттигинин жогорку мектеби жүзөгө ашырат. Окуу аяктаганда квалификациялык экзамен өткөрүлөт.

2. Квалификациялык экзаменди ийгиликтүү тапшырган адамдар бир жылга чейинки мөөнөттө соттун аппаратында стажировкадан өтүүгө тийиш.

3. Жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат ордуна талапкерлигин биринчи жолу койгон адамдарды окутуу жана стажировкадан өткөрүү ушул максаттарга бөлүнүүчү мамлекеттик бюджеттин каражаттарынын эсебинен ишке ашырылат.

4. Жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат ордуна талапкерди окутуу жана стажировкадан өткөрүү тартиби жана мөөнөттөрү Жогорку соттун төрагасынын сунушу боюнча Судьялар кеңеши тарабынан аныкталат.

Эскертүү: жогорку юридикалык билимдин болушу талап кылынган кызмат орундарында бир жылдан кем эмес иштеген соттордун аппараттарынын кызматкерлерине стажировкадан өтүү талабы коюлбайт.

10-берене. Судьялардын жүрүм-турумунун кынтыксыздыгы

1. Судья жүрүм-туруму кынтыксыз болуп турган учурга чейин өзүнүн кызмат ордун ээлейт жана өзүнүн ыйгарым укуктарын сактайт.

2. Судьянын бийик наамы менен коошпогон, ушул конституциялык Мыйзамдын 31-беренесинин 2-бөлүгүндө каралган тартип жосунун (жосундарын) олуттуу, же болбосо системалуу жасоо кынтыксыздык талаптарын бузуу деп түшүнүлөт.

11-берене. Сот бийлигинин символдору

1. Сот адилеттигин ишке ашырган учурда судьялар мантия кийишет жана чечимди Кыргыз Республикасынын атынан чыгарышат.

2. Сот жыйналыштарынын залдарында Кыргыз Республикасынын Герби жана Туусу илинет.

3. Кыргыз Республикасынын шайланган жана дайындалган судьяларына күбөлүк берилет.

Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын күбөлүгү Жогорку Кеңештин Төрагасы тарабынан берилет.

Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасынын, төраганын орун басарынын күбөлүгү Кыргыз Республикасынын Президенти (мындан ары - Президент) тарабынан берилет.

Жергиликтүү соттун төрагасынын, төраганын орун басарынын күбөлүгү Жогорку соттун төрагасынын сунушу боюнча Президент тарабынан берилет.

12-берене. Судьялардын квалификациялык класстары

1. Судьяларга ээлеген кызматтарына, судьянын кызматындагы иштеген стажына, сот адилеттигин ишке ашыруунун сапатына, жүрүм-турумунун кынтыксыздыгына жараша квалификациялык класстар ыйгарылат.

2. Квалификациялык класстар төмөнкүдөй бөлүнөт:

- бешинчи квалификациялык класс;
- төртүнчү квалификациялык класс;
- үчүнчү квалификациялык класс;
- экинчи квалификациялык класс;
- биринчи квалификациялык класс;
- жогорку квалификациялык класс.

3. Судьяларга квалификациялык класстар Судьялар кеңешинин сунушу боюнча Президент тарабынан ыйгарылат.

13-берене. Кыргыз Республикасынын судьясына квалификациялык классты ыйгаруу тартиби

1. Квалификациялык класстар төмөнкүлөргө ыйгарылат:

1) жергиликтүү соттордун судьяларына - бешинчи-экинчи квалификациялык класстар;

2) Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларына - биринчи жана жогорку квалификациялык класстар.

Жергиликтүү соттордун судьяларына ишинин стажын, сот адилеттигин жүргүзүүнүн сапатын, кынтыксыз жүрүм-турумун эске алуу менен биринчи жана жогорку квалификациялык класстар ыйгарылышы мүмкүн.

2. Жергиликтүү соттун судьясынын кызматына биринчи жолу дайындалган жана квалификациялык классы жок судьяга дайындалган күндөн тартып кеминде алты айдан кийин бешинчи квалификациялык класс ыйгарылат.

Судьяга кезектеги квалификациялык класс кеминде үч жылдан эрте эмес ыйгарылышы мүмкүн. Мында үч жылдык мөөнөт судьянын ыйгарым

укуктарын ишке ашырбаган мезгилдеги мөөнөттү камтыбайт. Судьяга тартип жазасы колдонулган учурда үч жылдык мөөнөттүн өтүшү тартип жазасы жоюлду деп эсептелген күнгө чейин токтотула турат.

Судьяларга берилген квалификациялык класстар аларда өмүр бою калат. Кезектеги квалификациялык класс ыйгарылганда мурдагы квалификациялык класс күчүн жоготот.

3. Судьяны квалификациялык классынан ажыратууга жазык иши боюнча соттун өкүмү менен дайындалган кошумча жазанын түрү катары сот тартибинде гана жол берилет.

14-берене. Квалификациялык класка кошумча төлөө

1. Квалификациялык класстары бар судьяларга Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен белгиленген тартипте кызматтык айлык акыларына кошумча төлөм белгиленет.

2-глава

Судьялардын көз карандысыздыгынын кепилдиктери

11-берене. Судьянын көз карандысыздыгы

1. Судьянын көз карандысыздыгы төмөнкүлөр аркылуу камсыз кылынат:

1) сот адилеттигин мыйзам менен каралган тартипте гана жүзөгө ашыруу;

2) жоопкерчилик ким тарабынан болбосун соттун ишине коркутуу аркылуу кийлигишүүгө тыюу салуу;

3) судьянын алмашылбастыгы;

4) судьянын кол тийбестиги;

5) судьяны, анын жогорку статусуна ылайык мамлекеттин эсебинен материалдык жана социалдык жактан милдеттүү түрдө камсыз кылуу;

6) соттук өз алдынча башкаруу органдарынын иштеши;

7) отставкага чыгуу укугуна.

2. Конституцияда жана ушул конституциялык мыйзамда каралган судьянын көз карандысыздыгынын кепилдиктери кандай учурда болсо да алып салынышы же төмөндөтүлүшү мүмкүн эмес.

16-берене. Судьянын ишине кийлигишүүгө жол берилбестик

1. Сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча ишке ар кандайча кийлигишүүгө тыюу салынат. Судьянын сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча ишине кийлигишүүгө күнөөлүү адам мыйзамда каралган жоопкерчиликти тартат.

2. Судьядан конкреттүү сот иши боюнча отчет талап кылууга эч кимдин укугу жок.

3. Процесстик мыйзамда каралган учурлардан жана тартиптен тышкары, судья каралган же анын өндүрүшүндө турган иштердин маңызы боюнча кандайдыр бир түшүндүрмөлөрдү жасоого, таанышуу үчүн ишти кимдир-бирөөгө берүүгө милдеттүү эмес.

17-берене. Судьялардын алмашылбастыгы

1. Кыргыз Республикасынын бардык сотторунун судьялары алмашылбайт. Алар өз кызмат ордундарын ээлешет жана конституциялык мөөнөттүн чегинде өз ыйгарым укуктарын сакташат.

2. Судья Кыргыз Республикасынын Конституциясында жана ушул конституциялык Мыйзамда белгиленген тартипте жана негиздер боюнча каралган учурдан тышкары, кызматынан мөөнөтүнөн мурда бошотулушу же четтетилиши же болбосо анын ыйгарым укуктары токтотулуп турушу же токтотулушу мүмкүн эмес.

3. Республиканын бир регионунда жайгашкан жергиликтүү сотто өз ыйгарым укуктарын жүзөгө ашыруучу судья которуу (ротациялоо) тартибинде ушул конституциялык Мыйзамда каралган учурларда жана негиздерде гана ошол жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктарын жүзөгө ашыруу үчүн башка жергиликтүү соттун тең же жогору турган кызмат ордуна жиберилиши мүмкүн.

18-берене. Судьянын кол тийбестиги

1. Судья кылмыш жасаган жеринде кармалгандан башка учурларда кол тийбестик укугуна ээ жана кармалууга жана камакка алынууга, тинтилүүгө же жекелей текшерүүгө кабылууга тийиш эмес. Кылмыш жасаганынын шектүүлүгү боюнча кармалган же башка негиз боюнча же болбосо кайсы бир укук коргоо органдарына мажбурлап алынып келинген судья, эгерде кармалган учурда бул судьянын инсандыгы белгилүү болушу мүмкүн болбосо, анын инсандыгы аныкталгандан кийин токтоосуз бошотулууга тийиш.

2. Судья, анын ичинде ыйгарым укуктары токтотулгандан, кызматынан бошотулгандан кийин судьянын ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырып турган мезгилде жасаган укукка каршы жосуну үчүн сот тартибинде салынуучу жазык жана административдик жоопкерчиликке ушул конституциялык Мыйзамда белгиленгенден башкача тартипте тартылышы мүмкүн эмес.

3. Башка адамдардын коопсуздугун камсыз кылуу максаттарында, мыйзамда каралган учурларды кошпогондо, судьяны жекелей текшерүүгө жол берилбейт.

3-глава

Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларын шайлоонун, Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасын жана төрагасынын орун басарларын дайындоонун жана бошотуунун тартиби

19-берене. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларына коюлуучу талаптар, аларды шайлоонун тартиби

1. Конституциялык сотко 40тан жаш эмес, 70 жаштан улуу эмес, “Юриспруденция” адистиги боюнча жогорку юридикалык билими же

тиешелүү багыт боюнча “бакалавр” академиялык даражасы бар болсо, “магистр” академиялык даражасын ыйгаруу менен “Юриспруденция” даярдык багыты боюнча жогорку билими жана юридикалык кесип боюнча он жылдан кем эмес иш стажы бар, мамлекеттик жана расмий тилдерди билген Кыргыз Республикасынын жараны судья болушу мүмкүн.

Жогорку сотко 40тан жаш эмес, 70 жаштан улуу эмес, “Юриспруденция” адистиги боюнча жогорку юридикалык билими же тиешелүү багыт боюнча “бакалавр” академиялык даражасы бар болсо, “магистр” академиялык даражасын ыйгаруу менен “Юриспруденция” даярдык багыты боюнча жогорку билими жана юридикалык кесип боюнча он беш жылдан кем эмес иш стажы, анын ичинде биш жылдан кем эмес судьялык стажы бар, мамлекеттик жана расмий тилдерди билген Кыргыз Республикасынын жараны судья боло алат.

2. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордун ээлөө үчүн талап кылынган юридикалык кесип боюнча иш стажына ушул конституциялык Мыйзамдын 21-беренесинин 4-бөлүгүндө белгиленген жергиликтүү соттордун судьялары үчүн каралган кызмат орундарындагы иштөө убактысы кошуп эсептелет.

3. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьялары Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин сунушуна негизделген Президенттин сунуштамасы боюнча, бир жыныстагы адамдардын жетимиш пайыздан ашпаган гендердик өкүлчүлүгүн эске алуу менен Жогорку Кеңештин депутаттарынын жалпы санынын жарымынан кем эмес бөлүгү тарабынан шайланат.

4. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын бош кызмат ордун ээлөөгө талапкерлерди тандоо конкурстук негизде Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан жүзөгө ашырылат.

Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын бош кызмат ордун ээлөөгө конкурс ушул конституциялык Мыйзамдын 24-беренесинде белгиленген тартипте, конкурстук тандоо өткөрүү жолу менен жүзөгө ашырылат.

5. Конституциялык соттун судьясынын кызмат ордун ээлөөгө биринчи жолу талапкер болгон жана судьялык иш стажы жок адамдарга, ошондой эле судьялык иш стажы бар адамдарга, мында алардын конкурска катышууга берген арызы менен адамды судьянын кызмат ордунан бошотуунун же болбосо судьянын ыйгарым укуктарын токтотуунун ортосундагы тыныгуунун мөөнөтү он жылдан ашса, төмөнкүдөй кошумча талап белгиленет - талапкерлерди окутуунун натыйжалары боюнча берилүүчү сертификаттын болушу.

Жогорку соттун судьясынын кызмат ордун ээлөөгө талапкер болгон адамдарга, мында алардын конкурска катышууга берген арызы менен адамды судьянын кызмат ордунан бошотуунун же болбосо судьянын ыйгарым укуктарын токтотуунун ортосундагы тыныгуунун мөөнөтү он жылдан ашса, төмөнкүдөй кошумча талап белгиленет - талапкерлерди окутуунун натыйжалары боюнча берилүүчү сертификаттын болушу.

Сертификат үч жылга чейин колдонулат.

6. Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын чектүү жаш курагына жеткенге чейин алтымыш күндөн кечиктирбестен же Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын ыйгарым укуктары мөөнөтүнөн мурда кыскартылганга же аны кызмат ордуна мөөнөтүнөн мурда бошоткон күндөн тартып жыйырма күндөн кечиктирилбестен Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөөгө конкурс жарыялайт.

7. Конкурса катышууга арыз талапкер тарабынан Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке кулактандыруу жарыяланган күндөн тартып он төрт күндүн ичинде берилиши керек.

Арызга төмөнкүлөр тиркелет:

1) паспорттун көчүрмөсү;

2) жогорку юридикалык билими жөнүндө дипломдун нотариалдык күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү жана аяктагандыгы жөнүндө архивдик маалым кат;

3) талапкердин юридикалык кесип боюнча иш стажы бар экендигин тастыктаган эмгек китепчесинин жана башка документтеринин күбөлөндүрүлгөн көчүрмөлөрү;

4) конкурса катышаардын алдындагы алты айдын ичинде берилген ден соолугунун абалы жөнүндөгү медициналык корутунду.

Арызга талапкердин инсандыгын мүнөздөгөн башка документтер (пикирлер, сунуштамалар) тиркелиши мүмкүн.

Кыргыз Республикасынын иштеп турган судьялары арыз берүү жолу менен Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын кызмат ордуна конкурстук тандоого катышууга укуктуу.

Конкурса катышууга арыз берген Кыргыз Республикасынын судьяларынын өздүк делолору Конституциялык соттун, Жогорку соттун аппараттары жана Сот департаменти тарабынан Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке сунушталат.

8. Арыздарды кабыл алуу аяктагандан кийин жана конкурстук тандоонун жыйынтыктары боюнча Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш он жумушчу күндүн ичинде Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын кызмат ордуна шайлоо үчүн талапкерлигин Президентке киргизет.

9. Талапкерлерде Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордуна талапкерди шайлоого жолтоо болуучу жагдайлар болбогон учурда, ушул берененин бешинчи абзацында каралган учурлардан тышкары Президент аларды он жумушчу күндүн ичинде Жогорку Кеңешке көрсөтөт.

Президент Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордуна көрсөтүлгөн талапкер боюнча материалдарды Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке өзүнүн чечимин жүйөөлөштүрүү менен кайтарып берүүгө укуктуу.

10. Эгерде Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш он жумушчу күндүн ичинде Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордуна талапкерди шайлоого жолтоо болуучу жагдайларды белгиленбесе, Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш Президентке ушул эле талапкер боюнча сунушту кайталап киргизет.

Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордуна мурда сунушталган талапкерди Президентке кайталап киргизүү жөнүндө чечим Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин мүчөлөрүнүн жалпы санынын төрттөн үч бөлүгүнөн кем эмес көпчүлүк добушу менен кабыл алынат.

11. Президент Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан кайрадан көрсөтүлгөн талапкерди Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордуна дайындоого жолтоо болуучу жагдайлар болбогон мурда киргизилген талапкерлер менен бирге, Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештен кайрадан сунуш келип түшкөн күндөн тартып он жумушчу күндүн ичинде Жогорку Кеңешке көрсөтөт.

Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш Президент тарабынан баяндалган жагдайлар менен макул болгон учурда, Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш он жумушчу күндүн ичинде талапкерлердин тийиштүү тизмесинен кезектүүлүк тартибинде жаңы талапкерди алган баллына жараша сунуштайт.

Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин кайталанган сунуштары көрсөтүлгөн кызмат ордуна талапкерлердин түзүлгөн тизмеси толук пайдаланылганга чейин киргизилет. Талапкерлердин түзүлгөн тизмеси толук пайдаланылган учурда, Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш калган бош орундарга жаңы конкурстук тандоо жарыялайт.

12. Сунушталган талапкер боюнча Жогорку Кеңеш сунуштама келип түшкөн күндөн тартып эки жумадан кечиктирбестен чечим кабыл алат.

13. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын кызмат ордуна сунушталган талапкерлер Жогорку Кеңеште шайланбай калган учурда көрсөтүлгөн кызмат ордуна талапкерлердин тизмесинен Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешинин сунуштамасы менен Президент башканын талапкерлигин киргизет.

14. Жогорку соттун, Жогорку срттун Конституциялык палатасынын судьяларын шайлоо үчүн жаңы талапкерлик боюнча Президенттин сунуштамасын Жогорку Кеңеш сунуштама келип түшкөн күндөн тартып эки жумадан кечиктирилбеген мөөнөттө карайт.

15. Конституциялык сотко, Жогорку сотко төмөнкүдөй адамдар судья боло алышпайт:

- 1) соттуулугу, анын ичинде алынган же жоюлган соттуулугу барлар;
- 2) кынтыксыз эмес жүрүм-турумуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын судьялык кызмат ордунан мурда бошотулгандар;
- 3) укук коргоо органынын жана прокуратура органдарынын кызматкеринин наамын жаманатты кылганына байланыштуу укук коргоо органдарынан жана прокуратура органдарынан бошотулган же “Кыргыз

Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 22-беренесинин 4-бөлүгүндө каралган негиздер боюнча адвокаттык иш менен алектенүү укугуна берилген лицензиядан ажыратылгандар;

4) “Нотариат жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 13-беренесинин төртүнчү бөлүгүнүн жетинчи-тогузунчу абзацтары менен каралган негиздер боюнча нотариалдык иш менен алектенүү укугуна берилген лицензиясы чакыртып алынгандар;

5) кылмыш жасоого шектелгендер же айыпталгандар же болбосо аларга карата реабилитациялабоочу негиздер боюнча жазык куугунтуктоосу токтотулгандар;

б) чет мамлекеттин жарандыгы барлар.

20-берене. Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасын жана төраганын орун басарын дайындоонун жана бошотуунун тартиби

1. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын арасынан Президент Судьялар кеңешинин сунушу боюнча Жогорку Кеңештин депутаттарынын жалпы санынын жарымынан кем эмес бөлүгүнүн макулдугу менен Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасын 5 жылдык мөөнөткө дайындайт.

2. Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасынын орун басарлары Президент тарабынан Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасынын сунушу боюнча 5 жылдык мөөнөткө дайындалат.

3. Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасы, төраганын орун басары өз каалоосу боюнча, алар дайындалган ыйгарым укуктардын мөөнөтү аяктагандыгына, Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясынын кызмат ордунан убактылуу четтетилгендигине байланыштуу, судьянын кынтыксыздыгынын талаптарын бузган жана ушул конституциялык Мыйзамда каралган негиздер боюнча судьянын ыйгарым укуктары токтотулган учурда Конституциялык соттун, Жогорку соттун төрагасы, төраганын орун басары кызматынан бошотулушу мүмкүн.

4-глава

Жергиликтүү соттордун судьяларын дайындоо тартиби, аларды которуу, жергиликтүү соттун төрагасын жана төраганын орун басарын дайындоо

21-берене. Жергиликтүү судьяларга коюлуучу талаптар

1. Жергиликтүү соттордун судьяларына 30 жаштан жаш эмес жана 65 жаштан улуу эмес, “Юриспруденция” адистиги боюнча жогорку юридикалык билими же тиешелүү багыт боюнча “бакалавр” академиялык даражасы бар болсо, “магистр” академиялык даражасын ыйгаруу менен “Юриспруденция” даярдык багыты боюнча жогорку билими жана юридикалык кесиби боюнча беш жылдан кем эмес иш стажы бар Кыргыз Республикасынын жараны боло алат.

2. Жергиликтүү соттун судьясынын кызматын ээлөөгө биринчи жолу талап болгон жана судьялык иш стажы жок адамдарга төмөнкүдөй кошумча талаптар белгиленет: квалификациялык экзаменди (мындан ары - экзамен) тапшыруунун жана соттун аппаратында милдеттүү стажировкадан ийгиликтүү өтүүнүн жыйынтыгы боюнча берилүүчү сертификаттын болушу.

Судьялык иш стажы бар, мында алардын конкурска катышууга берген арызы менен адамды судьянын кызмат ордунан бошотуунун же болбосо судьянын ыйгарым укуктарын токтотуунун ортосундагы тыныгуунун мөөнөтү он жылдан ашкан адамдарга төмөнкүдөй кошумча талаптар белгиленет: экзаменди тапшыруунун жыйынтыгы боюнча берилүүчү сертификаттын болушу.

Экзамен талапкерлердин окуусунун жыйынтыктары боюнча тапшырылат. Сертификат үч жыл бою жарактуу. Окутуунун программасы, экзаменди алуу боюнча комиссиянын курамы, аны берүүнүн тартиби, ошондой эле стажировкадан өтүү программасы жана тартиби Судьялар кеңеши тарабынан Жогорку соттун төрагасынын сунушу боюнча бекитилет.

3. Жергиликтүү сотторго төмөнкүдөй адамдар судья болушу мүмкүн эмес:

- 1) соттуулугу, анын ичинде алынган же жоюлган соттуулугу барлар;
- 2) кынтыксыз эмес жүрүм-турумуна байланыштуу мурда Кыргыз Республикасынын судьясынын кызмат ордунан мурда бошотулгандар;
- 3) укук коргоо органынын жана прокуратура органдарынын кызматкеринин наамын жаманатты кылганына байланыштуу укук коргоо органдарынан жана прокуратура органдарынан бошотулган же “Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 22-беренесинин 4-бөлүгүндө каралган негиздер боюнча адвокаттык иш менен алектенүү укугуна берилген лицензиядан ажыратылгандар;
- 4) “Нотариат жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 13-беренесинин төртүнчү бөлүгүнүн жетинчи-тогузунчу абзацтары менен каралган негиздер боюнча нотариалдык иш менен алектенүү укугуна берилген лицензиясы чакыртып алынгандар;
- 5) кылмыш жасоого шектелгендер же айыпталгандар же болбосо аларга карата реабилитациялабоочу негиздер боюнча жазык куугунтуктоосу токтотулгандар;
- 6) чет мамлекеттин жарандыгы барлар.

4. Судьянын кызмат ордун ээлөө үчүн зарыл болгон юридикалык кесип боюнча иш стажына төмөнкү кызматтардагы иш убактысы эсептелет:

- жогорку юридикалык билими бар Жогорку Кеңештин депутаттарынын;
- Президенттин жана Министрлер Кабинетинин Жогорку Кеңештеги өкүлчүлүгүнүн, Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын юридикалык бөлүмдөрүнүн, коргонуу жана укук коргоо органдарынын маселелерин тейлеген бөлүмдөрүнүн кызматкерлеринин;

- Жогорку Кеңештин Аппаратынын юридикалык бөлүмдөрүнүн, укуктук тартип, адам укуктары, конституциялык мыйзамдар, мамлекеттик түзүлүш жана сот-укук маселелерин тейлеген комитеттердин бөлүмдөрүнүн кызматкерлеринин, ошондой эле Жогорку Кеңештин депутаттарынын жогорку юридикалык билими бар жардамчыларынын, консультанттарынын;

- Конституциялык соттун, Жогорку соттун аппаратынын кызматкерлеринин;

- жергиликтүү соттордун аппараттарынын кызматкерлеринин;

- ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдын кызматкерлеринин;

- прокуратура органдарынын кызматкерлеринин;

- юстиция системасынын кызматкерлеринин;

- ички иштер органдарынын юридикалык кызматтарынын, тергөө бөлүмдөрүнүн кызматкерлеринин;

- улуттук коопсуздук кызматынын юридикалык кызматтарынын, тергөө бөлүмдөрүнүн кызматкерлеринин;

- бажы органдарынын жана финансылык полиция органдарынын юридикалык кызматтарынын, тергөө бөлүмдөрүнүн кызматкерлеринин;

- министрликтердин, мамлекеттик комитеттердин жана административдик ведомстволордун, ошондой эле аларга караштуу мекемелердин юридикалык кызматтарынын кызматкерлеринин;

- Кыргыз Республикасынын мамлекеттик комиссияларынын, фонддорунун аппараттарынын юридикалык кызматтарынын кызматкерлеринин;

- жергиликтүү мамлекеттик администрациялардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын аппараттарынын юридикалык кызматтарынын кызматкерлеринин;

- Кыргыз Республикасынын Омбудсменинин (Акыйкатчысынын) Аппаратынын жогорку юридикалык билими бар кызматкерлеринин;

- менчигинин формасына карабастан юридикалык жактардын юридикалык кызматтарынын кызматкерлеринин;

- Кыргыз Республикасынын адвокаттарынын;

- Кыргыз Республикасынын нотариустарынын;

- жогорку окуу жайлардын укук маселеси менен иштеген профессорлор-окутуучулар курамынын, окумуштуу катчысынын.

Мында адистиги боюнча иш стажына орунду ээлөөдө юридикалык жогорку билимдин болушунун милдеттүүлүгүн талап кылган кызмат орундарында иштеген убакыт кошуп эсептелет.

22-берене. Жергиликтүү соттун судьясынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөөгө конкурс

1. Жергиликтүү соттун судьясынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөөгө талапкерлерди тандоо конкурстук негизде Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан жүргүзүлөт.

2. Жергиликтүү соттун судьясынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөө конкурстук тандоону өткөрүү жолу менен жүзөгө ашырылат.

3. Жергиликтүү соттун судьясынын бош кызмат орду төмөнкүлөргө байланыштуу түзүлөт:

1) жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктарынын мөөнөтүнүн аякташына;

2) Конституцияда белгиленген куракка жеткенине;

3) жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктары мөөнөтүнөн мурда токтотулганына;

4) жергиликтүү соттордун судьясынын жаңы штаттык бирдиги киргизилгендигине;

5) адистештирилген соттордун түзүлүшүнө.

4. Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш жергиликтүү соттун судьясынын чек жаш курагына жеткенге чейин алтымыш күндөн кечиктирбестен, же жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктарын мөөнөтүнөн мурда токтотуу жөнүндө актыны кабыл алган күндөн тартып жыйырма күндөн кечиктирбестен жергиликтүү соттун судьяларынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөөгө конкурс жарыялайт. Конкурс жөнүндө кулактандыруу мамлекеттик басма сөз органдарына, ошондой эле Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин сайтына жайгаштырылат.

Жергиликтүү соттун судьясы анын ыйгарым укуктарынын мөөнөтү аяктаганга чейин сексен күндөн эрте эмес жана алтымыш күндөн кеч эмес өзүн жергиликтүү соттун судьялыгына дайындоо жөнүндө Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке арыз менен кайрылууга укуктуу. Мындай учурда Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш арыз келип түшкөн күндөн тартып эки жумалык мөөнөттө аны ушул конституциялык Мыйзамдын 21-1-беренесинде каралган эрежелер боюнча карайт. Мында эгерде талапкер Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан жергиликтүү соттун судьялыгына дайындоого сунушталбаса, анда жергиликтүү соттун судьясынын боло турган бош кызмат ордуна иштеп жаткан судьянын талапкерлиги четтетилген күндөн тартып беш күндөн кечиктирилбестен конкурс жарыяланат. Мындай судья анын талапкерлиги Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан четке кагылган күндөн тартып бир жылдан кийин гана судьялардын бош кызмат орундарына болгон башка конкурстарга катышууга укуктуу.

5. Ушул берененин 3-бөлүгүнүн 4, 5-пункттарынын негизинде бош орун пайда болгондо жергиликтүү соттун судьяларынын бош кызмат ордун ээлөөгө конкурс өткөрүү жөнүндө кулактандыруу Кыргыз Республикасынын мамлекеттик басма сөз органына, ошондой эле Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин интернет-сайтына бош орун пайда болгон күндөн тартып жыйырма күндөн кечиктирилбестен жайгаштырылат.

23-берене. Жергиликтүү соттун судьясынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөө үчүн конкурска документтерди берүү тартиби

1. Жергиликтүү соттун судьясынын бошотулуучу же бош кызмат ордун ээлөөгө талапкердин арызы жана документтери талапкердин жеке өзү тарабынан же болбосо почта аркылуу берилет.

Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин атына даректелген жергиликтүү соттун судьясынын бош кызмат ордуна талапкердин арызы Сот департаментине берилет.

Арызга төмөнкүлөр тиркелет:

1) талапкердин жарандыгын жана жашын күбөлөндүрүүчү паспортунун көчүрмөсү;

2) “Юриспруденция” адистиги боюнча жогорку юридикалык билими же тиешелүү багыт боюнча “бакалавр” академиялык даражасы бар болсо, “магистр” академиялык даражасын ыйгаруу менен “Юриспруденция” даярдык багыты боюнча жогорку билими жөнүндө дипломунун күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү;

3) эмгек китепчесинин күбөлөндүрүлгөн көчүрмөсү, талапкерде юридикалык кесиби боюнча иш стажы бар экенин ырастаган башка документтери;

4) конкурска катышаар алдындагы бир жыл ичинде, талапкерде судьянын кызмат ордуна дайындоого тоскоолдук кылуучу оорулардын жоктугун көрсөтүү менен берилген ден соолугунун абалы жөнүндөгү медициналык корутунду;

5) ушул конституциялык Мыйзамдын 17-беренесинин 2-бөлүгүндө каралган талапкерге коюлуучу кошумча талаптардын болушун ырастоочу документ.

Арызга талапкердин ким экендигин мүнөздөөчү башка документтер (пикирлер, сунуштар) тиркелиши мүмкүн.

Судьяны кызмат ордуна дайындоого тоскоолдук кылуучу оорулардын тизмеги Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан белгиленет;

2. Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын документтери Конституциялык соттун, Жогорку соттун аппараттары тарабынан түзүлөт жана Сот департаментине өткөрүп берилет.

Жергиликтүү соттордун судьяларынын документтери Сот департаменти тарабынан түзүлөт.

3. Кыргыз Республикасынын учурдагы судьяларынын документтери төмөнкүлөрдү камтууга тийиш:

1) судьянын өздүк ишин;

2) караган иштеринин санын жана сапатын чагылдыруучу судьялык кызмат ордунда иштеген мезгилиндеги маалыматтарды;

3) сыйлыктары, кубаттоолору жана жазалары жөнүндөгү маалыматтарды.

4. Жергиликтүү соттун судьясынын бош кызмат ордуна талапкерлердин арыздарды жана документтерди берүү мөөнөтү Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан аныкталат жана кулактандыруу жарыяланган күндөн тартып он төрт күндөн аз болбоого тийиш.

Ушул берене менен белгиленген мөөнөт бүткөндөн кийин берилген документтер кабыл алынбайт.

Сот департаменти арызды жана ага тиркелген документтерди кабыл алгандан кийин тиешелүү органдардан талапкердин соттуулугу жөнүндөгү маалыматты өз алдынча сурап алат.

Тиешелүү ыйгарым укуктуу орган он күндөн кечиктирилбеген мөөнөттө талапкердин соттуулугунун бардыгы же жоктугу жөнүндө маалыматты жиберүүгө милдеттүү.

5. Жергиликтүү соттун судьясынын бош кызмат ордун ээлөөгө конкурска катышууга документтери кабыл алынган адамдар талапкерлердин тизмесине киргизилет. Талапкерлердин тизмеси талапкерлердин кесиптик жана моралдык сапаттары жөнүндө пикирлерди алуу үчүн конкурс жөнүндө кулактандыруу жарыяланган күндөн тартып кырк күндөн кечиктирилбестен Кыргыз Республикасынын мамлекеттик басма сөз органына жана Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин интернет-сайтына жарыяланат.

Пикирлерди алуу үчүн мөөнөт Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан аныкталат.

24-берене. Конкурсдук тандоо

1. Конкурсдук тандоо - бул юридикалык билимдин жогорку деңгээлине ээ, Конституциялык соттун, Жогорку соттун жана жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат орундарына сунуштоо үчүн инсандык, квалификация жана жүрүм-турум талаптарына жооп берген адамдарды табуу максатында көз карандысыз коллегиялуу орган - Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан жүзөгө ашырылуучу процесс.

Конкурсдук тандоо маанилүү кесиптик жана эрктүүлүк сапаттарды аныктоо үчүн аңгемелешүүлөрдү жүргүзүү жолу менен жүзөгө ашырылат.

Аңгемелешүүгө төмөнкүлөр киргизилет:

1) ыйгарым укуктарынын мөөнөтү аяктап калган, иштеп жаткан судьялар;

2) судьялык иш стажы бар адамдар, мында алардын конкурска катышууга берген арызы менен адамды судьянын кызмат ордунан бошотуунун же болбосо судьянын ыйгарым укуктарын токтотуунун ортосундагы тыныгуу мөөнөтү он жылдан ашпагандар;

3) экзамен тапшыруунун натыйжалары боюнча сертификат алган адамдар.

2. Аңгемелешүүгө киргизүүдө Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш төмөнкүлөрдү иликтейт:

1) талапкерлердин документтерин жана алардын мыйзамдын талаптарына ылайыктуулугун;

2) декларациялоо жөнүндө мыйзамдарга ылайык маалымат берүүчү талапкердин, анын жубайынын, жакын туугандарынын кирешелери жана чыгымдары жөнүндө декларацияларын;

3) талапкердин жүрүм-турумунун кынтыксыздыгын тастыктоочу башка маалыматты (талапкерге пикирлерди, сунуштамаларды).

Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш судьянын бош кызмат ордун ээлөөгө талапкерге карата декларациялоо жөнүндө мыйзамдарга ылайык

маалымат берүүчү талапкердин, анын жубайынын, жакын туугандарынын кирешелери жана чыгымдары жөнүндө декларацияларын суратып алууга милдеттүү.

Документтерди иликтөөнүн натыйжалары боюнча Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш талапкерди конкурстук тандоого киргизүү жөнүндө чечим кабыл алат. Талапкерди киргизүү жөнүндө чечим ачык добуш берүү менен Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан Кеңештин мүчөлөрүнүн жалпы санынын көпчүлүгү менен кабыл алынат.

3. Аңгемелешүү Судьялар кеңеши аныктаган тартипте жүргүзүлөт.

Аңгемелешүүнүн суроолору Судьялар кеңеши тарабынан жыл сайын бекитилет жана Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин расмий сайтына жана жалпыга маалымдоо каражаттарына жарыяланат.

4. Талапкер өзүнүн полиграфологиялык изилдөөдөн өткөндөгүнүн натыйжаларын кошумча берүүгө укуктуу. Анын натыйжаларын баалоонун тартиби Судьялар кеңеши тарабынан аныкталат.

5. Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан сунуштоо же дайындоо үчүн Президентке сунушталган талапкерлердин тизмеси конкурстук тандоодон өтүүдө алган баллдарына ылайык кемүү тартибинде, бирок Судьялар кеңеши тарабынан белгиленген босоголук баллдан төмөн эмес түзүлөт.

6. Конкурстун жыйынтыктары боюнча баллдардын эң көп санын алган талапкерлер Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан бош орундарга барабар санда сунуштоо же дайындоо үчүн Президентке сунуштамаланат.

7. Конкурстук тандоодон өткөн жана босоголук баллды алган, бирок Президентке сунушталбаган талапкерлер талапкерлердин тизмесинде калтырылат. Босоголук баллды албай калган талапкерлер, ошондой эле Президенттин жүйөлөнгөн чечими менен Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке материалдары кайтарып берилген талапкерлер, судьялардын бош кызмат орундарына башка конкурстук тандоолорго бир жылдан кем эмес мөөнөттөн кийин гана катышууга укуктуу.

Тиешелүү тизмеден талапкерлерди сунуштоо анын алган баллдарынын санына жараша кезектүүлүк тартибинде ушул конституциялык Мыйзамда белгиленген тартипте жүргүзүлөт. Талапкерлер аларды Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш Президентке сунуштамаланганына жараша талапкерлердин тизмесинен чыгарылат.

8. Талапкерлердин тизмеси мурда сунушталган бардык талапкерлер дайындалган же шайланган, судьялардын бардык бош кызмат орундары толтурулган же болбосо көрсөтүлгөн кызмат ордуна талапкерлердин түзүлгөн тизмеси толук пайдаланылган учурларда Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш тарабынан таратылат.

9. Конкурстук тандоонун бардык материалдары талапкердин өздүк делосуна тиркелет. Конкуртка катышкан талапкерлердин өздүк делолору кайтарылып берилбейт жана Сот департаментинде сакталат.

25-берене. Жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат ордуна талапкерлерди дайындоо жана аларды жергиликтүү соттордун судьяларынын ыйгарым укуктарын аткаруу үчүн жергиликтүү сотторго жиберүү тартиби

1. Жергиликтүү соттордун судьялары конкурстук тандоодон өткөн жана Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш сунуштаган адамдардын ичинен Президент тарабынан дайындалат.

2. Конкурстук тандоонун натыйжалары боюнча жергиликтүү соттун судьялыгына дайындоо үчүн талапкерге сунуштама Президентке киргизилет.

Президент өзүнүн жүйөөлөнгөн чечими менен сунушталган талапкер боюнча материалдарды алган күндөн тартып он жумушчу күндүн ичинде Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңешке кайтарып берүүгө укуктуу.

Бул учурда Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш он жумушчу күндүн ичинде алган баллдарынын санына жараша талапкерлердин тизмесинен жаңы талапкерди кезектүүлүк тартибинде сунуштайт.

Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңештин кайта сунуштары көрсөтүлгөн кызмат ордуна талапкерлердин түзүлгөн тизмеси толук пайдаланылганга чейин киргизилет. Талапкерлердин түзүлгөн тизмеси толук пайдаланылган учурда Сот адилеттигинин иштери боюнча кеңеш жаңы конкурс өткөрөт.

3. Жергиликтүү соттордун судьяларын дайындоо Конституцияда каралган мөөнөткө Президенттин Жарлыгы менен ишке ашырылат.

Жергиликтүү соттун дайындалган судьясы Президенттин Жарлыгы менен жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктарын ишке ашыруу үчүн конкреттүү жергиликтүү сотко жиберилет.

26-берене. Жергиликтүү соттун судьяларын которуунун (ротациялоонун) негиздери жана тартиби

1. Жергиликтүү соттун судьялары бир жергиликтүү соттон башка жергиликтүү сотко төмөнкүдөй негиздер боюнча которулушу мүмкүн:

1) өз каалоосу боюнча;

2) сот кайра уюшулган, түзүмү жана судьялардын штаттык саны өзгөргөн учурда;

3) судьядан жана мамлекеттен көз каранды болбогон жагдайлар боюнча судьяларды мамлекеттик коргоо максаттарында;

4) бир сотто жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктарын он жылдан ашык жүзөгө ашырган учурда.

Эскертүү. Ушул бөлүктүн 4-пунктунда каралган бир соттогу он он жылдык иш стажына 2010-жылдын 27-июнундагы референдумда (бүткүл элдик добуш берүүдө) кабыл алынган Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык дайындалган учурдан тартып өткөн судья болуп иштеген убактысы эсепке кирет.

Жогорку соттун төрагасы тарабынан жергиликтүү соттун судьяларын которууну (ротациялоону) жүзөгө ашыруу тартиби ал бекиткен Жобого ылайык аныкталат.

2. Ушул берененин 1-бөлүгүнүн 1 жана 4-пункттарында каралган негиздер боюнча судьяларды которуу (ротациялоо) Жогорку соттун төрагасы тарабынан жаш курак чегине жеткенге чейин дайындалган судьяларга карата алардын арызы боюнча жүзөгө ашырылат. Ушул берененин 1-бөлүгүнүн 4-пунктунда каралган учурда ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган судьянын жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктарын он жылдан ашык жүзөгө ашырып келе жатканы тууралуу маалым кат берет. Судьялардын арыздары Жогорку соттун төрагасынын наамына Сот департаментине берилет.

Жогорку соттун төрагасы которуу (ротациялоо) жөнүндөгү судьялардын арыздарын карап чыгып, аларды канааттандырат жана которуу (ротациялоо) жөнүндө судьянын бирдиктүү макулдугу болгондо гана которуу (ротациялоо) жөнүндө Президентке сунуш киргизет.

Бир жердеги жергиликтүү соттон башка жердеги жергиликтүү сотко которулган судьялар акыркы которулган (ротация болгон) күндөн тартып беш жылдан эрте эмес учурда которуу (ротациялоо) тууралуу арыз менен кайра кайрылууга укуктуу.

3. Жергиликтүү сот кайра уюштурулган, анын судьяларынын штаттык бирдиктерин башка жергиликтүү сотторго берүү менен түзүмү өзгөрүлгөн учурда штаттык бирдик орундары берилген сотко которулушуна (ротацияланышына) байланыштуу жоюлган соттордун же болбосо түзүмү өзгөрүлгөн соттордун судьяларынын пикири угулат. Судьяларды которуу (ротациялоо) боюнча Жогорку соттун төрагасынын чечими судьялардын жаңы жердеги ишинин бардык жагдайларын жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен кабыл алынат.

4. Которуу (ротациялоо) маселелерин Жогорку соттун төрагасы судьялардан жана мамлекеттен көз каранды болбогон жагдайлардан судьяларды мамлекеттик коргоо максаттарында кийинкиге калтырбастан карайт. Укук коргоо органдарынын тиешелүү материалдары менен ырасталган тиешелүү жергиликтүү соттун төрагасынын кайрылуусу же судьянын кайрылуусу ушул маселени кароо үчүн негиз болуп саналат. Судьяларды мамлекеттик коргоого алуу максатында которуу (ротациялоо) боюнча Жогорку соттун төрагасынын чечими судьяга каршы коркунучтун бар экенин негиздеген бардык жагдайларды иликтегенден жана аныктагандан кийин кабыл алынат.

5. Белгилүү бир мөөнөткө дайындалган жергиликтүү соттун судьясын которуу (ротациялоо), ушул берененин 1-бөлүгүнүн 2 жана 3-пункттарында каралган учурларда, анын ыйгарым укуктарынын калган мөөнөтүнө карата жүзөгө ашырылат.

6. Судьяларды которуу (ротациялоо) чечими Жогорку соттун төрагасы тарабынан кабыл алынат жана тиешелүү жарлык чыгаруу үчүн Президентке жиберилет. Жогорку соттун төрагасынын чечими келген күндөн тартып он күндүн ичинде жарлыкка кол коюлууга тийиш.

Президент сунушталган талапкер боюнча материалдар келип түшкөн күндөн тартып он жумушчу күндүн ичинде ушул берененин 1-бөлүгүнүн 1

жана 3-пункттарында каралган негиздер боюнча аларды өзүнүн жүйөлөштүрүлгөн чечими менен Жогорку соттун төрагасына кайтарып берүүгө укуктуу.

27-берене. Жергиликтүү соттордун төрагаларын жана төрагалардын орун басарларын шайлоонун тартиби

1. Жергиликтүү соттордун төрагалары жана төрагалардын орун басарлары Жогорку соттун төрагасы тарабынан жергиликтүү соттун судьяларынын ичинен 5 жылдык мөөнөткө дайындалат.

2. Жергиликтүү соттордун төрагалары, төрагалардын орун басарлары өз каалоосу боюнча, алар дайындалган ыйгарым укуктардын мөөнөтү аяктагандыгына, жергиликтүү соттун судьясынын кызмат ордунан убактылуу четтетилгендигине байланыштуу, судьянын кынтыксыздыгынын талаптарын бузган жана ушул конституциялык Мыйзамда каралган негиздер боюнча судьянын ыйгарым укуктары токтотулган учурда жергиликтүү соттун төрагасы, төраганын орун басары кызматынан бошотулушу мүмкүн.

5-глава

Судьяны кызматтан четтетүүнүн, ыйгарым укуктарын токтотуунун негиздери жана тартиби

28-берене. Судьяны кызматынан убактылуу четтетүү

1. Судьялар кеңешинин Тартип комиссиясы судьяны жазык жоопкерчилигине тартууга (айыпталуучу катары тартууга) макулдук берген учурда, ал кызмат ордунан убактылуу четтетилет (судьянын милдеттерин аткаруудан четтетилет).

2. Судьяны жазык жоопкерчилигине тартууга (айыпталуучу катары тартууга) макулдук берилген учурда, Судьялар кеңешинин Тартип комиссиясы аны Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясы кызмат ордунан убактылуу четтетүү тууралуу сунушту андан ары Жогорку Кеңешке киргизүү үчүн Президентке, жергиликтүү соттун судьясы боюнча сунушту - Президенттин кароосуна киргизет.

3. Судьяны кызмат ордунан убактылуу четтетүү судьянын эмгек акысын жана судьяны материалдык жана социалдык жактан камсыз кылуунун жана башка түрлөрүн токтото турууга алып келбейт.

4. Кызматынан убактылуу четтетилген судья, эгерде аны кызмат ордунан убактылуу четтетүү жөнүндө чечимди кабыл алууга түрткү болгон жагдайлар жоюлса, аны шайлаган же дайындаган орган тарабынан мурда ээлеген кызматына калыбына келтирилет (судьянын милдеттерин аткарууга киришти деп эсептелет).

29-берене. Судьяны кызматтан бошотуунун негиздери жана тартиби

1. Судьянын ыйгарым укуктары ыйгарым укуктарынын мөөнөтүнүн аякташына, курагынын чегине жеткендигине байланыштуу токтотулат.

2. Судьянын ыйгарым укуктары төмөнкү учурларда мөөнөтүнөн мурда токтотулат:

1) отставкага кеткендиги тууралуу жазуу жүзүндө арыз берилгенде;

2) жеке каалоосу боюнча жазуу жүзүндө арыз берилгенде;

3) ден соолугунун абалы боюнча судьянын ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырууга жөндөмсүздүгү медициналык комиссиянын корутундусу менен ырасталганда;

4) Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясы жергиликтүү соттун судьясы болуп дайындалганда; жергиликтүү соттун судьясы Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьясы болуп шайланганда;

5) сот адилеттигин жүзөгө ашыруу менен байланышпаган башка жумушка өткөндө;

6) Кыргыз Республикасынын жарандыгын жоготкондо же жарандыгынан чыкканда, же болбосо башка мамлекеттин жарандыгын алганда;

7) судьянын эмгекке жарактуулугу чектелгендиги жөнүндө же аны эмгекке жараксыз деп таануу жөнүндө соттун чечими мыйзамдуу күчүнө киргенде;

8) ал өлгөндө;

9) мыйзамдуу күчүнө кирген соттун чечими менен аны өлдү деп жарыялаганда;

10) мыйзамдуу күчүнө кирген соттун чечими менен аны дайынсыз жок деп тааныганда;

11) жергиликтүү соттун судьясы ушул конституциялык Мыйзамдын 26-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пунктунда каралган негиздер боюнча башка жергиликтүү сотко которуудан баш тартканда;

12) ага медициналык мүнөздөгү мажбурлоочу чараларды колдонуу жөнүндө соттун чечими мыйзамдуу күчүнө киргенде;

13) реабилитациялабоочу негиздер боюнча ага карата жазык куугунтугун токтотуу жөнүндө соттун айыптоочу өкүмү же токтому мыйзамдуу күчүнө киргенде;

14) судьяны кызмат ордунан мөөнөтүнөн мурда бошотуу түрүндөгү тартип жазасы колдонулганда;

15) судьянын кызмат орду менен айкалышпаган иштер менен алектенгенде;

16) саясий партияларга мүчө болгондо, ал кайсы бир саясий партияны колдоп чыкканда;

17) Президенттикке, жергиликтүү кеңештин депутаттыгына талапкер катары катталганда;

18) Жогорку Кеңешке шайлоолорго катышып жаткан саясий партиянын каттоодон өткөн тизмесине киргенде.

3. Судьянын ыйгарым укуктары ушул берененин 2-бөлүгүнүн 14-пунктунан тышкары, ушул берененин 1 жана 2-бөлүктөрүндө каралган негиздер пайда болгон күндөн тартып Судьялар кеңешинин сунушу боюнча, ал эми ушул берененин 2-бөлүгүнүн 14-пунктунда каралган учурларда -

Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын же Судьялар кеңешинин сунушу боюнча Президент же Жогорку Кеңеш тарабынан судьяны кызмат ордуна бошотуу жолу менен токтотулат.

Ушул берененин 2-бөлүгүнүн 9, 10, 13-пункттарында каралган соттун чечимдери жокко чыгарылган учурда, жергиликтүү соттун судьясынын ыйгарым укуктары Президент тарабынан, ал эми Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьяларынын ыйгарым укуктары Жогорку Кеңеш тарабынан кайрадан жаңыртылат.

4. Отставкага кеткендиги тууралуу жазуу жүзүндөгү арыз ал берилген күндөн тартып үч жумушчу күндүн ичинде кайра чакыртылып алынышы мүмкүн.

30-берене. Судьянын отставкасы

1. Судьянын кызмат ордуна кетиши судьянын отставкасы деп таанылат.

2. Ар бир судья жаш курагына карабастан өз каалоосу боюнча отставкага укугу бар. Эгерде судья катары анын жүрүм-туруму кынтыксыз болуп саналса жана анын ыйгарым укуктары ушул конституциялык Мыйзамдын 29-беренесинин 2-бөлүгүнүн 1, 3, 5, 11, 17, 18-пункттарында каралган негиздер боюнча токтотулган болсо, судья отставкага кетти деп эсептелет.

3. Отставкага кеткен судья отставкадагы судьянын статусун алат. Отставкадагы судьяларга Судьялар кеңеши тарабынан белгиленген тартипте отставкадагы судьянын күбөлүгү берилет.

4. Эгерде соттун мыйзамдуу күчүнө кирген өкүмү менен гана билип туруп адилетсиз сот актысын чыгарууда судьянын күнөөлүү экени аныкталбаса, отставкадагы судьянын наамы, судьялык коомдоштукка таандыктыгы, сот адилеттигин жүзөгө ашырууда ал айткан пикир жана сот тарабынан кабыл алынган чечим үчүн кол тийбестиктин кепилдиктери отставкадагы судьяда сакталып калат.

5. Отставкадагы судьянын статусу, отставкадагы судья Кыргыз Республикасынын жарандыгын сактап турганда жана аны жаманатты кылуучу кадамдарга барбаганга, ошол аркылуу сот бийлигинин беделин төмөндөтүүгө жол бербегенге чейин сакталат.

6-глава

Судьялардын жоопкерчилиги

31-берене. Судьялардын тартип жоопкерчилиги

1. Судья тартип бузган жосун жасагандыгы үчүн тартип жоопкерчилигине тартылат.

2. Судьянын өз кызматтык милдеттерин аткаруудагы, же болбосо кызматтан тышкары иштериндеги айыптуу аракетин же аракетсиздиги тартип жосуну деп таанылат, алар төмөнкүлөрдөн билинет:

1) сот адилеттигин жүзөгө ашырууда мыйзамдуулукту айкын жана одоно бузганда;

2) судьянын Абийир кодексин одоно бузганда;

3) кеңешүүчү бөлмөнүн сырларын же иш жабык сот жыйналышында каралганда судьяга белгилүү болгон сырларды ачыкка чыгарганда;

4) сот адилеттигин жүргүзүүдө же мыйзамда каралган башка ыйгарым укуктарды жүзөгө ашыруудагы анын ишине кийлигишүүлөрдүн ар кандай түрлөрү, ошондой эле мыйзамда каралбаган ар кандай башка кийлигишүүлөр тууралуу Судьялар кеңешине мыйзамда белгиленген тартипте билдирбей койгондо;

5) өз мүлкүн, кирешелери менен чыгашаларын өз убагында декларациялабаганда жана бербегенде, мында ага билип туруп жалган маалыматтарды чагылдырганда;

6) сот ишинде терс кесепеттерге алып келген эмгек тартибинин эрежелерин одоно бузганда;

7) ушул конституциялык Мыйзамдын 6-беренесинин 2-бөлүгүнүн 1-6, 8-пункттарында каралган судьяга коюлуучу башка талаптарды одоно бузганда.

3. Мыйзамды одоно бузууга, атап айтканда мыйдамдын талаптарына ылайык жогору турган сот инстанциясынын соттук актысын түзөтүүгө алып келүүчү олуттуу бузууларга алып келген учурлардан тышкары Сот актысын жокко чыгаруу же өзгөртүү судьяны тартип жоопкерчилигине тартууга алып келбейт.

4. Судьяны тартип бузган жосунду жасагандыгы үчүн тартип жоопкерчилигине тартуу төмөнкүдөй тартип жазасынын түрүнүн бирин колдонууга алып келет:

1) алдын ала эскертүү;

2) эскертүү;

3) сөгүш берүү;

4) судьяны ээлеген кызмат ордуна мөөнөтүнөн мурда бошотуу.

Ар бир тартип бузган жосун үчүн жасалган жосундун мүнөзүн, аны жасаган жагдайларды жана кесепеттерин, тартип жосунун жасаган судьянын күнөөсүнүн формасын, ким экендигин, судьянын аракеттери (аракетсиздиги) аркылуу жеке (юримдикалык) жактардын укуктары, эркиндиктери жана мыйзамдуу кызыкчылыктары канчалык даражада бузулгандыгын эске алуу менен бир гана тартип жазасы көрүлөт.

Эгерде судья ушул берененин 3-бөлүгүндө каралган тартип жазасы күчүндө турган мөөнөттүн ичинде, тиешелүү тартип жазасы көрүлгөндөн кийин жаңы тартип жосунун жасабаса, судья тартип жоопкерчилигине тартылган жок деп эсептелет.

5. Судьяга алдын ала эскертүү судьянын аракеттерине (аракетсиздигине) карата оозеки сөгүш берүү, ал эми эскертүү жана сөгүш - судьянын аракеттерине (аракетсиздигине) карата жазуу жүзүндөгү сөгүш берүү аркылуу жасалат.

Алдын ала эскертүүнүн күчү алты ай мөөнөттү, эскертүү - тогуз ай мөөнөттү, сөгүштүкү - он эки ай мөөнөттү түзөт.

Алдын ала эскертүү, эскертүү же сөгүш Судьялар кеңеши тарабынан колдонулган тиешелүү тартип жазасынын мөөнөтүнүн жарымы өткөндөн кийин алып салынышы мүмкүн.

6. Судьяны тартип бузган жосун жасагандыгы үчүн ээлеген кызмат ордунан мөөнөтүнөн мурда бошотуу өзгөчө учурларда, Судьялар кеңешинин чечими менен ырасталган, судьянын кынтыксыздык талаптарын бузгандыгы үчүн тартип жазасынын эң катуу чарасы катары колдонулат.

Ушул бөлүктө көрсөтүлгөн негиз боюнча Конституциялык соттун, Жогорку соттун судьялары ээлеген кызмат ордунан Президенттин сунушу боюнча Жогорку Кеңештин депутаттарынын жалпы санынын үчтөн экисинен кем эмес көпчүлүк добушу менен Жогорку Кеңеш тарабынан, ал эми жергиликтүү соттордун судьялары - Президент тарабынан мурда бошотулушу мүмкүн.

7. Судьяны ээлеген кызмат ордунан мөөнөтүнөн мурда бошотуу түрүндөгү тартип жоопкерчилигине тартуунун тартиби бузулган учурда, Судьялар кеңешинин чечими сотко даттанылышы мүмкүн.

Судьяга карата тартип жазасынын башка түрүн колдонуу жөнүндө Судьялар кеңешинин чечимдери даттанууга жатпайт.

Конституциялык соттун, Жогорку соттун жана жергиликтүү соттун судьяларын ээлеген кызмат ордунан мөөнөтүнөн мурда бошотуу жөнүндө Жогорку Кеңештин, Президенттин чечимдери даттанууга жатпайт.

8. Судьяларды тартип жоопкерчилигине тартуу, аларга тартип жазасын салуу жана алып салуу тартиби “Соттук өзалдынча башкаруу органдары жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен белгиленет.

32-берене. Судьяны сот тартибинде жазык жана башка жоопкерчиликке тартуунун тартиби

1. Кылмыштардын жана жоруктардын бирдиктүү реестринде каттоодон кийин жетиштүү негиздер болгон учурда Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору (мындан ары - Башкы прокурор) Судьялар кеңешине судьяны жазык жоопкерчилигине тартууга макулдук алуу жөнүндө сунушту киргизет.

2. Судьяны жазык жоопкерчилигине тартууга Судьялар кеңешинин макулдугу менен жол берилет.

Судьяны жазык жоопкерчилигине тартууга макулдук алуу үчүн Башкы прокурор Судьялар кеңешине тийиштүү сунушту киргизет, анда жазык ишинин жагдайлары, судья шектелип же айыпталып жаткан жазык мыйзамынын беренеси, жазык жоопкерчилигине тартууга макулдук берүү жөнүндө өтүнүч көрсөтүлөт.

3. Судьяны сот тартибинде берилүүчү башка жоопкерчиликке тартууга макулдук алуу үчүн Судьялар кеңешине сунуштаманы тиешелүү мамлекеттик орган киргизет.

4. Кылмыштын, жоруктун же бузуунун курамынын квалификацияланышы тергөөнүн жүрүшүндө судьянын абалын начарлатууга алып келиши мүмкүн болуучу өзгөртүүгө учураганда судьяны жоопкерчиликке тартууга ушул беренде белгиленген тартипте жол берилет.

5. Эгерде сунуштамадагы жүйө-далилдер судья судьялык ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырып жатканда карманган позицияга негизделген болсо, Судьялар кеңеши судьяны сот тартибинде берилүүчү жазык же администрациялык жоопкерчиликке тартууга макулдук берүү жөнүндө сунуштаманы канааттандыруудан баш тартат.

6. Ошол эле негиздер боюнча Судьялар кеңеши тарабынан андай макулдук берүүдөн баш тартуу жөнүндө чечим кабыл алынган учурда судьяны жазык же сот тартибинде тарттырылуучу администрациялык жоопкерчиликке тартууга макулдук берүү жөнүндө кайталап сунуш киргизүүгө жол берилбейт.

7. Ыйгарым укуктары токтотулган судьялар ушул беренде белгиленген тартипте судьянын ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырган мезгилде жасашкан жосундары үчүн жазык жоопкерчилигине тартылышат.

8. Судьялар кеңешинин судьяны сот тартибинде салынуучу жазык же администрациялык жоопкерчиликке тартууга макулдук берүү жөнүндө чечими даттанылбайт.

7-глава

Судьялардын статусунун социалдык кепилдиктери

33-берене. Судьяларды материалдык жактан камсыз кылуу

1. Судьялар сот бийлигин каржылоо үчүн каралган республикалык бюджеттин каражаттарынан эмгек акы менен камсыз кылынат.

Судьялардын эмгегине акы төлөө шарты Судьялар кеңешинин сунушу боюнча Президент тарабынан аныкталат. Судьяларга эмгек акы төлөөнүн өлчөмү алар кызматта турган кезинде азайтылышы мүмкүн эмес.

2. Турак жайга же аны жакшыртууга муктаж болгон судьяларга кызматтык турак жай берилет же турак жайды ижарага алууга байланыштуу чыгымдар компенсацияланат же болбосо турак жай шартын жакшыртуу үчүн жетиштүү финансылык каражаттар сот системасынын бюджетинен бөлүнөт.

Судьяга кызматтык турак жай судья өзүнүн ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырган сот турган жерден берилет. Кызматтык турак жайдын аянтынын өлчөмү судьянын үй-бүлө мүчөсүнүн ар бир алынганда турак жай аянтынын кеминде 20 чарчы метринен аз болбошу керек.

Кызматтык турак жай менчиктештирилбейт.

Жаш курагынын чегине жеткендиги боюнча ыйгарым укуктары токтотулган, кеминде 20 жылдык судьялык иш стажы бар жана кызматтык турак жайды ээлеп турган судья мамлекеттик бюджеттин каражаттарынын эсебинен өзүнчө квартира же үй түрүндө турак жай менен камсыз кылынат же ага жеке турак жай куруп алууга көмөк көрсөтүлөт.

Турак жай менен камсыз кылуунун же жеке турак жай куруп алууга көмөк көрсөтүүнүн тартиби Судьялар кеңешинин макулдугу менен Министрлер Кабинети тарабынан аныкталат.

3. Судьяга Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте денсоолугун чыңдоо үчүн жөлөкпул төлөп берүү менен узактыгы отуз календарлык күнгө барабар ар жылдык акы төлөнүүчү өргүү белгиленет.

Судьяга анын юридикалык кесип боюнча иш стажын эске алуу менен жыл сайын төмөнкүдөй кошумча акы төлөнүүчү өргүү берилет:

- 5 жылдан 10 жылга чейин - 2 жумушчу күн;
- 10 жылдан 15 жылга чейин - 4 жумушчу күн;
- 15 жылдан 20 жылга чейин - 6 жумушчу күн;
- 20 жылдан жогору болгондо - 8 жумушчу күн.

Аял-судьяларга эмгек мыйзамына ылайык кош бойлуулук жана төрөт, ошондой эле бала багуу боюнча өргүү берилет.

Судьяга жазуу жүзүндөгү арызы боюнча эмгек мыйзамына ылайык эмгек акысын сактабастан өргүү берилиши мүмкүн.

4. Судья акысыз формалык кийим (мантия) менен камсыз кылынат.

Формалык кийимдин (мантиянын) сыпатталышы, аны кийип жүрүү жана эсептен чыгаруу мөөнөтү, судьяларга берүүнүн тартиби Судьялар кеңеши менен макулдашуу боюнча Сот департаменти тарабынан бекитилет.

34-берене. Судьяны жана анын үй-бүлө мүчөлөрүн социалдык жактан коргоо чаралары

1. Судья мамлекеттин каражаттарынын эсебинен милдеттүү медициналык камсыздандырылууга тийиш. Ооруган учурда дарыланууга байланышкан чыгымдар мамлекеттин каражаттарынын эсебинен компенсацияланат. Медициналык маалым-кат менен ырасталган судьянын ооруган мезгилинде анын орточо айлык эмгек акысы сакталат.

Мамлекеттин каражаттарынын эсебинен медициналык милдеттүү камсыздандыруунун жана судья ооруган мезгилде дарыланууга байланыштуу чыгымдарды компенсациялоонун тартиби Кыргыз Республикасынын министрлер Кабинети тарабынан бекитилет.

Өзүнүн кызматтык милдеттерин аткарууга байланыштуу судья мертинген же анын андан ары кесиптик ишин жүргүзүү мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарган денсоолугуна башкача зыян келтирилген учурда ага ай сайын эмгек акы менен мамлекеттик милдеттүү камсыздандыруу боюнча алган төлөмдөрдү кошпостон дайындалган пенсиянын ортосундагы айырмачылык түрүндө компенсация төлөнөт.

2. Судьянын өмүрү республикалык бюджеттин каражаттарынын эсебинен милдеттүү мамлекеттик камсыздандырылууга тийиш.

Судья кайтыш болгон учурда, ошондой эле ушул Конституциялык мыйзамдын 29-беренесинин 2-бөлүгүнүн 9-пунктунда каралган негиздер боюнча судья ыйгарым укуктарын токтоткон учурда анын үй-бүлөсүнө судьялык иштеги ар бир толук жылы үчүн соңку кызмат орду боюнча орточо айлык эмгек акынын эсебинде, бирок анын бир жылдык эмгек акысынан кем болбогон бир жолку жөлөкпул төлөнөт.

3. Ушул конституциялык Мыйзамдын 29-беренесинин 2-бөлүгүнүн 2-пунктуна ылайык жана отставкага кеткенине байланыштуу ыйгарым

укуктары токтотулган адамдарга, судьялык стажы жыйырма жана андан көп жыл болсо; ушул конституциялык Мыйзамдын 29-беренесинин 2-бөлүгүнүн 3 жана 7-пункттарына ылайык; жаш курагынын чегине жеткендигине байланыштуу; судьялык стажы он беш жана андан көп жыл болсо ыйгарым укуктарынын мөөнөтүнүн өткөндүгүнө байланыштуу судья болуп иштеген ар бир толук жыл үчүн акыркы кызмат орду боюнча төлөнгөн орточо бир айлык эмгек акынын эсебинде, бирок анын бир жылдык эмгек акысынан кем эмес бир жолку жөлөкпул төлөнөт.

Мында ушул бөлүктүн биринчи абзацында саналып өткөн жана судья болуп кайрадан шайланган же дайындалган адамдарга мурда кызмат ордуна бошотулганда же судьянын ыйгарым укуктары токтотулганда бир жолку жөлөкпул алган учурда акыркы шайланган же дайындалган учурдан тартып өткөн судья болуп иштеген убактысы гана эсепке кирет.

4. Пенсиялык куракка жеткен судьяларга мыйзамда каралган тартипте жана учурларда пенсия жалпы негиздерде төлөнөт.

Ушул берененин 3-бөлүгүндө саналган адамдарга, ошондой эле отставкадагы судьяларга дайындалган пенсияга үстөк акы төмөнкүдөй тартипте жана өлчөмдө эсептелет:

- судья катары 15 жылдан 20 жылга чейинки иш стажысы болсо - дайындалган пенсиянын өлчөмүнөн 1,5 эселенген үстөк акы;

- судья катары 20 жылдан 25 жылга чейинки иш стажысы болсо - дайындалган пенсиянын өлчөмүнөн 2 эселенген үстөк акы;

- судья катары 25 жана андан ашык жыл иш стажы болсо - дайындалган пенсиянын өлчөмүнөн 2,5 эселенген үстөк акы.

5. Судьялык иштин стажысын жана үстөк акы чегерүү үчүн пенсиянын өлчөмүн эсептөө судья ыйгарым укуктарын токтоткон же судья кызмат ордуна бошотулган учурдан тартып белгиленет.

6. Конституциялык соттун, Жогорку соттун, судьясы болуп иштеген адамдарга пенсиясына үстөк акынын өлчөмү юридикалык кесип боюнча иш стажысын эске алуу менен ушул берененин 4 жана 5-бөлүктөрүнө ылайык аныкталат.

7. Ушул берене менен белгиленген үстөк акыларды төлөө Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду аркылуу республикалык бюджеттин каражаттарынан жүргүзүлөт.

35-берене. Судьяларды мамлекеттик коргоо

1. Судьяларды мамлекеттик коргоо алардын кызматтык ишине байланыштуу өмүрүнө, ден соолугуна жана мүлкүнө кол салуу коркунучу болгондо камсыз кылынат жана төмөнкүдөй коопсуздук чаралары көрүлөт:

1) жеке кайтаруу, турак жайын жана мүлкүн кайтаруу;

2) курал, жекече коргонуунун атайын каражаттарын берүү жана коркунуч жөнүндө кабарлоо;

3) коопсуз жерге убактылуу жайгаштыруу;

4) коргоого алынган судья жөнүндө маалыматтардын купуялуулугун камсыз кылуу;

5) башка сотко которуу (ротациялоо), иштеген (кызмат кылган) жерин өзгөртүү жөнүндө сунуш кылуу;

6) башка жерге жашоо үчүн көчүрүү.

2. Зарыл болгон учурда көрсөтүлгөн коопсуздук чаралары судьялардын жакын туугандарына карата да колдонулушу мүмкүн. Көрүлүп жаткан коопсуздук чаралары коргоого алынган адамдардын турак жайлык, эмгектик, пенсиялык жана башка укуктарын кысымга албоого тийиш.

3. Коопсуздук чараларын колдонуу шарттары жана тартиби Министрлер Кабинети тарабынан белгиленет.

8-глава

Корутунду жоболор

36-берене. Ушул конституциялык Мыйзамдын күчүнө кирүү тартиби

1. Ушул конституциялык Мыйзам расмий жарыяланган күндөн тартып колдонууга киргизилсин.

2. Ушул конституциялык Мыйзам күчүнө кирген күндөн тартып төмөнкүлөр күчүн жоготту деп таанылсын:

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын 2008-жылдын 9-июлундагы № 141 конституциялык Мыйзамы (Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Жарчысы, 2008-ж., № 6/2, 605-бер.);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2010-жылдын 19-январындагы № 6 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2010-жылдын 22-январы, № 4);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2011-жылдын 13-июнундагы № 41 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2011-жылдын 17-июну, № 47);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын айрым ченемдеринин колдонулушун токтотуу тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2012-жылдын 25-январындагы № 4 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2012-жылдын 27-январы, № 6);

- “Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын 2012-жылдын 26-майындагы № 66 конституциялык Мыйзамынын (“Эркин Тоо” гезити, 2012-жылдын 1-июну, № 49) 2-3-беренелери;

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына толуктоо жана өзгөртүү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2012-жылдын 10-августундагы № 167 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2012-жылдын 17-августу, № 73-74);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүү жана толуктоо киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2013-жылдын 11-июлундагы № 130 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2013-жылдын 23-июлу, № 61);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2014-жылдын 26-июнундагы № 94 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2014-жылдын 27-июну, № 50);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2014-жылдын 7-июлундагы № 116 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2014-жылдын 11-июлу, № 54);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2016-жылдын 27-июлундагы № 149 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2016-жылдын 19-августу, № 72);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2016-жылдын 29-ноябрындагы № 192 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2016-жылдын 2-декабры, № 107);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2016-жылдын 8-декабрындагы № 194 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2016-жылдын 13-декабры, № 110);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2016-жылдын 23-декабрындагы № 216 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2016-жылдын 30-декабры, № 117-118);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2017-жылдын 28-июлундагы № 148 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2017-жылдын 8-августу, № 91);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2020-жылдын 31-мартындагы № 31 конституциялык Мыйзамы (“Эркин Тоо” гезити, 2020-жылдын 3-апрелиндеги, № 32);

- “Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2020-жылдын 11-апрелиндеги № 40 конституциялык Мыйзамы (“Кыргыз Республикасынын ченемдик актылары”, 2020-жылдын 25-майы, № 18-21).

3. Сот органдарына жана судьялык өз алдынча башкаруу органдарына, Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине ушул конституциялык Мыйзамдан келип чыгуучу чараларды көрүү сунушталсын.

4. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети өзүнүн чечимдерин ушул конституциялык Мыйзамга ылайык келтирсин.

**Кыргыз Республикасынын
Президенти**

С.Н. Жапаров